

Määrus, millega luuakse tuumaohutuse koostöö ja dekomisjoneerimise instrument perioodiks 2028-2034

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev 31.10.2025

KOKi esitamise tähtpäev 19.11.2025

VV esitamise tähtpäev 27.11.2025

Vastutav ministeerium: Kliimaministeerium

Kaasvastutajad: Rahandusministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Välisministeerium

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse reguleerimisala nõuab vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele seaduse või Riigikogu otsuse vastuvõtmist, muutmist või kehtetuks tunnistamist (RKKTS § 152¹ lg 1 p 1);

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTS § 152¹ lg 1 p 2);

Sisukokkuvõte

Määrusega pakutakse perioodiks 2028–2034 välja uus instrument, mis ühendab senise rahvusvahelise tuumaohutuse koostööinstrumendi ja JRC dekomisjoneerimisprogrammi. Eesmärk on tugevdada tuumaohutust EL-i sees ja välispartneritega, jätkata JRC rajatiste ohutut sulgemist ning anda paindlikkust kriisidele reageerimiseks. Kavandatud koguelarve: **966 miljonit eurot** perioodiks **2028–2034**. Viiakse ellu koostöös Global Europe instrumentidega.

Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? Ei.

Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelvalvelised või muud asutused)? Ei

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Mõningal määral. Programm vajab IT-arendusi; kuid uusi platvorme ei peaks loodama.

Eesmärgid

Eesmärk – Instrument on kaheosaline:

Väline komponent – toetada partnerriike (ELi naabruses ja globaalselt) kõrgeima taseme tuumaohutuse, kiirguskaitse, kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutu käitlemise ning tõhusate järelevalvemehhanismide saavutamisel. See hõlmab ka valmisoleku suurendamist kriisiolukordadeks ja keskkonna taastamist.

Sisemine komponent – jätkata Euroopa Komisjoni teaduskeskuste (JRC) tuumarajatiste dekomisjoneerimist Belgias, Saksamaal, Itaalias ja Hollandis, hallata ohutult seonduvat radioaktiivset materjali ning koguda ja jagada dekomisjoneerimisalaseid teadmisi ELi liikmesriikidega.

Mõju ja sihtrühm

Mõju valdkonnad

Keskkond

Programmi kaudu toetatakse reostunud alade (sh ka välisriikides legacy-paikade) puhastamist, mis aitab kaasa ökosüsteemide taastumisele ja elukvaliteedi paranemisele. Koostöö EL partnerriikidega aitab vältida suurõnnetusi (nt Chernobyli või Fukushima sarnaseid juhtumeid), millel oleks ulatuslik piiriülene keskkonnakahju. Uute tehnoloogiate ja standardite levik suurendab tuumarajatiste ohutust ka väljaspool EL-i, vähendades potentsiaalsete õnnetuste riski. JRC rajatiste ohutu sulgemine (Belgia, Saksamaa, Itaalia, Holland) ja jäätmete turvaline käitlemine vähendavad pikaajalisi kiirgusohu ja keskkonnasaastet.

Halduskoormus

Kas lahendusega kaasneb mõju halduskoormusele? Jah, halduskoormus peaks vähenema, kuna ettepanekuga ühendatakse kaks varasemat eraldiseisvat instrumenti, millega vähendatakse ka aruandluskoormust.

Kas avaliku sektori töökoormus: Ei kasva

Riigivalitsemine

Riigieelarve

Kas lahendusega kaasneb mõju riigieelarve kuludele? Ei. Eesti riigieelarvele otsest mõju ei ole.

Riigikaitse ja välissuhted

Kaudsed mõjud on. Tuumaohutuse tugevdamine naaberriikides vähendab ohtu, et võimalike õnnetuste või vahejuhtumite tõttu tekib keskkonna- või tervisekriis.

Võimaldab EL-il reageerida kriisiolukordades (nt Ukraina tuumarajatised, millele on juba sõja ajal tehtud rünnakuid) ning toetada partnerite vastupanuvõimet. See suurendab kaudselt Euroopa strateegilist julgeolekut. Tuumamaterjalide järelvalve ja ohutu käitlemine vähendab riski, et radioaktiivseid aineid satuks väärkasutusse või terrorismi käsutusse.

Kaasamine

Teadusasutused, ülikoolid, Päästeamet, Terviseamet, tehnoloogiaettevõtted, energiaettevõtted, keskkonnakaitse organisatsioonid